

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС

У спільній заяві за підсумками зустрічі сказано: «З метою надання повної підтримки стабілізації України Європейська комісія готова, у разі ратифікації Україною Угоди про асоціацію з ЄС, запропонувати додаткову гнучкість. Така гнучкість полягатиме у відтермінуванні часового застосування поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі до 31 грудня 2015 року, одночасно з продовженням на цей період автономних торгових преференцій ЄС на користь України». Крім того, «сторони продовжать консультації щодо відповідей на стурбованості Росії». Україна і Росія підтвердили, що «продовжуватимуть застосування преференційного режиму в рамках зони вільної торгівлі СНД».

На дебатах перед ратифікацією в Європарламенті комісар Фюле озвучив дві причини, з яких було вирішено відстрочити ЗВТ Україна-ЄС. Перша – прохання української сторони. «Все просто і зрозуміло – економіка України в жахливому стані. Вони побажали мати більше часу, щоб краще підготуватися до впровадження технічних стандартів». Друга причина – тиск Москви. «В Україні вже ведуться військові дії. І є ще загроза повномасштабної економічної війни. Росія під запис, офіційно говорила, що наступного дня після ратифікації Україна зіштовхнеться з економічними труднощами, оскільки Росія запровадить економічні обмеження. Це не затримка, а результат російських погроз», – визнав зопалу єврокомісар. Проте, як вважає його колега Де Гухт, прийняте рішення – «це не знак слабкості, нашим завданням було зробити можливою ратифікацію».

Європа. Як було очевидно під час дебатів у Європарламенті, для деяких держав Євросоюзу важливо, щоб Росію умиротворили. У ряді столиць, традиційно чутливих до думки Москви, вважають, що Росія має бути почута і якимось чином задоволена. Інакше, давали зрозуміти і Києву, і Брюсселю, ратифікація Угоди національними парламентами може бути ускладнена. Окрім того, на недавньому саміті НАТО президент Обама розкритикував Євросоюз за нездатність залагодити розбіжності з Москвою стосовно Угоди про асоціацію з Україною і настійно рекомендував якомога швидше «розрулити» цю проблему й зайвий раз не дратувати Росію.

Подальше економічне падіння України страхає Євросоюз не лише тим, що за порятунок дове-

деться платити дорожче, а й тим, що поглиблення негараздів у своїй країні українці пов'язуватимуть уже не тільки з агресією Росії, а й реалізацією Угоди. Асоціація буде скомпрометована, що, знову ж, може поставити жирний хрест на запланованих реформах.

Ну, і звісно, всі вже просто втомилися. Від тяганини з Угодою, від нескінченних безумних вимог росіян. Ось бюрократи після нетривалих консультацій із деякими столицями і прийняли таке рішення. Можна сказати, соломонове.

Україна. Комісар Фюле не обманював. Київ і справді звертався до Брюсселя з пропозицією відстрочити початок ЗВТ і продовжити односторонні торгові преференції. Тільки було це не зараз, а ще в середині літа. Причина, як зазначалося вище, – тяжке становище економіки: мовляв, збільшення імпорту і жорсткий графік зафіксованих в Угоді реформ в умовах російської агресії – і військової, і економічної – призведуть до ще більших проблем. Теза, зазначимо, досить спірна. Деякі економісти, не погоджуються із нею, стверджують, що різкого зростання імпорту в умовах нинішнього курсу гривні та купівельної спроможності населення очікувати не слід, а реформи саме і допоможуть швидше стати на ноги. Але факт залишається фактом: офіційний Київ хотів (або, як мінімум, був не проти) відстрочки ЗВТ і продовження автономних преференцій. Але Брюссель цю пропозицію тоді проігнорував. І тільки тепер, у патовій ситуації, раптом ухопився за неї, як за рятувну соломинку.

У результаті Київ несподівано отримав те, чого колись сам просив. Для Євросоюзу, з огляду на мізерну частку нашої країни в зовнішньоторговельному обороті ЄС, це не велика жертва. Зате тепер в очах столиць по обидва боки Атлантики Брюссель – миротворець, який поклав на жертвовний вівтар перед Москвою найбільший – торговий – шмат Угоди про асоціацію. Правда, не надовго і не для поїдання, а щоб обнюхала, зрозуміла, що не отруєне, не небезпечне, і вгамувалася.

Брюссель і Київ дали Кремлю можливість зберегти обличчя, зробити переможні заяви перед телеглядачами й водночас забрали в нього формальний привід для скасування режиму вільної торгівлі з Україною в рамках СНД (що, за оцінками експертів, може коштувати нашій країні 2,5–3 млрд.дол. на рік).

Росія страшно боїться «таємного» реекспорту на її ринок європейських товарів, які можуть наводнити Україну в результаті дії ЗВТ з ЄС, і масштабного витіснення українських товарів на її ринок. Рішення про перенесення термінів початку імплементації ЗВТ і продовження тристоронніх консультацій, за ідеєю, мало б її страхи зняти. Адже росіяни вимагали вилучити із ЗВТ 2376 товарних позицій, а отримали царський подарунок – «вилучення» більш як на рік усього торгового розділу СА. Невідомо, від чого вони очманіли більше – від радощів чи від подиву, міркували в чому підступ, проте О.Улюкаєв (міністр Мінекономрозвитку Росії) погодився на пропозицію досить швидко. Проте Москва з попередньої енергією й натиском взялася за своє...

Які ж плюси і мінуси для України прийнятого в Брюсселі «на трьох» рішення?

Позитив представники української влади висвітлили досить широко.

По-перше, у нас нарешті є ратифікована Угода про асоціацію, яка міцно і, сподіваємося, назавжди зв'язала Україну і Євросоюз, зафіксувала цивілізаційний вибір нашої країни. Угода, попри всі зусилля Росії, ратифікована українським і європейським парламентами без єдиної зміни, в тому вигляді, в якому і була підписана. Верховна Рада, на додачу, ухвалила заяву «Про європейський вибір», у якій зазначила, що, ратифікувавши Угоду про асоціацію з ЄС, Україна підкреслює свій вибір на користь майбутнього членства в ЄС відповідно до ст. 49 Договору про ЄС.

По-друге, для українських експортерів, по суті, діятиме одностороння ЗВТ, і вони продовжать практично безмитно продавати свої товари на європейському ринку. Єврокомісар де Гухт підтвердив дані вітчизняного Держкомстату: за час дії односторонніх преференцій, запроваджених Євросоюзом із кінця квітня, український експорт до ЄС зріс на 15%. Прем'єр Яценюк заявляє, що збереження преференцій принесе Україні до 500 млн.євро доходу на рік. Європейські ж компанії будуть завозити в Україну товари, оплачуючи мито, що збереже для вітчизняних виробників більш вигідні умови конкуренції на нашому ринку.

Правда, поки що не справджуються надії українських споживачів на отримання дешевої імпоротної продукції. Проте, знову ж таки, з нинішнім курсом гривні і не найкращими часами для імпортерів, напевно чи навіть у разі скасування мит на імпорт вони знехтували б можливістю поліпшити власне становище і пішли б на зниження цін для покупців.

По-третє, оскільки для європейських товарів мита зберігаються, збережуться і митні надход-

ження до українського бюджету. За оцінками експертів, це приблизно близька 3 млрд. грн. на рік. Без контрабанди, правда, було б значно більше...

По-четверте, як стверджують фахівці, вітчизняні експортери марно оплакують можливість перегляду квот через рік після початку часового застосування УА через виключення з нього розділу про ЗВТ. За словами експертів, у режимі автономних преференцій квоти переглянути можна швидше й простіше. Оскільки їх величина в УА визначалася за даними 2005–2007 рр., то в тому разі, якщо Київ зможе аргументувати необхідність їх збільшення, наводячи сьгоднішні цифри обсягу виробництва і експорту тієї чи іншої продукції, то ЄК може піти на перегляд квот (у даному разі це в її компетенції). Під час укладення Угоди європейці були досить жорсткі в цьому питанні, тепер же, за ідеєю, їх має пом'якшити бажання допомогти Україні і відчуття вини перед нею.

По-п'яте, перенесення початку функціонування ЗВТ вселяло у Брюссель і Київ примарну надію, яка вже практично розтанула, що Москва вгамується бодай із приводу вже ратифікованої Угоди й не реалізує свою загрозу скасувати режим вільної торгівлі з Україною в рамках угоди СНД.

Тепер про негативи – реальні, перебільшені та можливі.

По-перше, іміджеві й психологічні. Україна в цій історії знову має вигляд слабкої, такої, що прогнала, вимушено поступилася тискові більш сильних і цинічних гравців. Багатьох українців не полишає відчуття, що нас вкотре «злили» і «здали». Це дуже неприємно. Це прикро і боляче. Компроміси ніколи не приносять задоволення. Особливо, коли немає перемог. Проте, прийняте в Брюсселі рішення цілком укладається в логіку більшості інших рішень української влади і Заходу з врегулювання ситуації в нашій країні та боротьби з російською агресією. Наскільки вона правильна чи помилкова, ми дізнаємося тільки згодом. Із того, в яких кордонах залишиться Україна, чи всю свою територію вона зможе контролювати і чи буде здатна йти вибраним її народом шляхом.

По-друге, як стверджують деякі коментатори, без четвертого, торгового, розділу часове застосування Угоди буде лише формальністю.

Це не так. Перед підписанням другої частини УА Рада ЄС уже визначила своїм рішенням обсяг часового застосування Угоди. В документі зазначені **всі розділи – і політичні, і економічні** – повністю або частково. Поле для роботи з перетворення країни на найближчий рік – дуже широке. Від «Діалогу щодо співпраці з питань

внутрішніх реформ», «Верховенства права, поваги до прав людини та основних свобод» до «Енергетичного співробітництва, включно з ядерними питаннями», «Сільського господарства і розвитку сільських територій», «Захисту прав споживачів» і «Фінансового співробітництва та положень щодо боротьби з шахрайством».

На сьогодні у цьому списку все ще є і розділ IV «Торгівля по пов'язані з торгівлею питання», імплементація якого й означає створення ЗВТ України з ЄС. Проте, як заявив під час дебатів у ЄП комісар Де Гухт, «Якщо Росія якимось чином порушить домовленості, ми запропонуємо Раді ЄС змінити рішення щодо відтермінування до 31 грудня 2015 р. часового застосування положень зони вільної торгівлі».

Однак, **по-третє**, уже стало зрозуміло, що Росія навряд чи має намір виконувати брюссельські домовленості. Спочатку міністр О.Улюкаєв та прем'єр Д.Медведев зажадали від України і ЄС юридичного закріплення брюссельських домовленостей, а також попередили про неприпустимість «повзучої імплементації». У разі ж виявлення прихованої реалізації Угоди про асоціацію, попередив Д.Медведев, Росія буде вимушена скасувати ЗВТ з Україною й торгувати з Києвом «за звичайними правилами».

19 вересня Москва від слів перейшла до справи. Прем'єр Д.Медведев усе-таки підписав анонсовану раніше постанову про запровадження мит для українських товарів. Як повідомляє «Інтерфакс», йдеться, за словами глави уряду РФ, про продовольство, продукцію легкої і обробної промисловості та інші товари. «Але ці мита буде введено, якщо Україна все-таки почне застосовувати економічні статті Угоди раніше від названого терміну (1 січня 2016 р.), тобто розпочне юридичну імплементацію або практичне застосування цих положень», – пояснив Д.Медведев.

Отож, схоже, Київ і Москва знову на порозі повномасштабної торгової війни. І навіть було, питається, сушити голову в Брюсселі в пошуках компромісного рішення, якщо Москва однак не виконує жодних домовленостей? Вона недооговороздатна. Коли ж до Заходу це нарешті дійде?

Взагалі, Брюсселю терміново треба міцно замислитися, що робити далі. І чи варто тепер дотримуватися тристоронньої заяви від 12 вересня й відкладати введення ЗВТ з Україною. Бо цей «хабар» Москву не задовольнив.

Кремль робив і робитиме те, що вважає за потрібне, і вже продемонстрував готовність платити за цю розкіш дуже високу ціну.

Та якщо Євросоюз таки офіційно оформить відтермінування запровадження ЗВТ рішенням Ради ЄС, то, **по-четверте**, під загрозою опиниться проведення в Україні в досяжному майбутньому таких необхідних для неї реформ. Адже Угода і її невід'ємна частина про ЗВТ – це і є найбільш амбіційна в історії нашої країни програма реформ. І відстрочку її реалізації більшість експертів називають головним мінусом брюссельського рішення. Тому що тільки гучних президентських і прем'єрських заяв про негайний початок імплементації Угоди мало.

Реально адаптація українського законодавства до європейського, прийняття норм і стандартів ЄС триватимуть. Нам же не обов'язково при цьому оголошувати, що це робиться в рамках Угоди. Чи Україні після грізних окриків Росії тепер взагалі ніяких реформ у жодній галузі проводити не можна? Зрештою, як стверджують знавці, адаптацію свого законодавства до європейського Україна може проводити і в рамках уже забутої всіма, але все ще чинної Угоди про партнерство та співробітництво, укладеної далекого 1994 р.

Для України важливо, щоб ця імплементація, була хоч «повзуча», хоч «підпільна», аби тільки не віртуальна. Песимісти побоюються, що коли Брюссель на 14 місяців відкладе ЗВТ й уміє руки, то без наглядача з батогом, без постійного підхльостування та спонукання Київ сам мало що зробить, – доведено багаторазово. Оптимісти ж запевняють, що Євросоюз не стоятиме осторонь. Спеціально створена для допомоги нашій країні у реалізації Угоди Група ЄС з підтримки України під керівництвом Пітера Балаша вже почала працювати і рветься в бій.

Але будьмо чесні перед собою. Ніякі плани й програми, ніякі органи Асоціації, групи й команди європейських «наглядачів» не примусять українську владу провести реформи. Як зазначив із трибуни Ялтинської європейської стратегії (YES) у недавньому минулому успішний менеджер, а нині заступник голови АПУ Д.Шимків, для реформ необхідно тільки одне – наявність політичної волі.

А найефективнішим «наглядачем» має стати все українське суспільство. Наприкінці похмурого листопада 2013 р. в нас був Янукович і не було Асоціації. Тоді в це було б неможливо повірити, але сьогодні, менше ніж через рік, у нас уже немає Януковича, зате є підписана й ратифікована Радою і Європарламентом Угода. Ми домоглися цього самі. І зробити країну по-справжньому європейською ми теж можемо тільки самі.

«За матеріалами вітчизняних видань»